

Ulloq 18. februar 2010

Suliaq nr. Akk. 129

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitamut

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap takorluukkanut allattuiffianut, 2. Februar 2010-mi ullulernerqartumut oqaaseqaatit.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap takorluukkanut allattugai soqutigalugit atuarpakka, tassanilu Kalaallit Nunaanni sakkutuut mittarfiliarisimasaat, piffissami killilimmi atuuttus-satut sananeqarsimasut aallaavigalugit timmisartuussineq aallartimmalli innuttaasut nikeriaru-jussuarsimanerannik Isumalioqatigiissitap paasinninnera isumaqatigaara.

Taakkulu aamma sakkutooqarnermi suliniutaasussat pissutigalugit sananeqarsimapput, ilaasu-nik angallassinissamut pisariaqartitsineq tunngavigineqarsimanani.

Ilaasunik angallassineq sananerup nalaani killeqartorujussuarmik ingerlanneqarsimavoq.

Tupinnanngitsumillu attaveqaasersuineri nunaseriaatsit allannguutaat eqqarsaatigineqartus-saapput. Tassunga ilaatillugu isaariaq pingarneq nunap illoqarfianut pingarnermut soorunami inissinneqartariaqarpoq.

Kinguaariit marlussuit qaangiunnerini Kalaallit Nunaanni innuttaasut immaqa sisamararterutaat pingasut Nuummi najugaqalersimanissaat naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

Assersuutigalugu Islandimi Reykjavik-imi, kinguaariit marlussuit matuma siornatigut innuttaasut sisamararterutaat najugaqarsimasut assigalugit.

Maanna sisamararterutaat pingasut tassani najugaqarput. Aammattaaq distriktinut tunngatillugu politikikkut suliniutini assigiinngitsuni inuit najukkaminni najugaqaannarnissaannut kajumis-sarneqartaraluartut. Arlallinnilli pissuteqarlunga tamanna maani tikinnianngilara.

Tunngavissiani mittarfik 3000 m ilanngunneqarsimanngitsoq maluginiarpara, taannali misis-sorneqartariaqarpoq. Paarlattuanik periarfissaq ammaaffigineqarpoq periarfissaasinnaanngitsutullu oqaatigineqarani.

Tunngaviusumik isumaqarpunga, mittarfinnik sanaartornermi mittarfiit isuini isumannaallisaa-nissamut killeqarfiit ICAO-imi piumasaqaatit minnerpaaffissaat sinnerujussuarlugu tallineqar-sinnaasut.

Tamatumunnga atatillugu Norge-mi ulorianartorsiorfusinnaasunik misissueqqissaarnerit ma-lugeqqakka, tak. Atuagassanut allattukkanni, 10. december 2009-meersumi nalunaarusiat taa-neqartut. (Imm. 33, 34, 35, 36 aamma 37)

Norge-mi ulorianartorsiorfusinnaasunik misissueqqisaarnerit tunngavigalugit mittarfiit naatsut isuini sillimanissamut killeqarfiit 30 m-init 180-inut tallineqarnissaa aalajangiiffigineqarsi-mammat, matumani naatsumik oqaluttuarissavara.

Mittarfinnilu annerni 60-iniit 300 m-inut tallineqartussanngorput.

Talliliilluni suliat ukialunnguit qaangiuppata Norge-mi mittarfinni tamani naammassineqar-simasussaapput.

Taamaattumik Kalaallit Nunaanni mittarfiit, kingusinnerusukkut isuini isumannallisaanermut killeqarfiit tallineqarsinnaanngitsunut inissinneqartariaqanngillat.

Oqaatigerusuppara, extended runways-inik sanaartornissaq Norge-miinnaq ingerlanniarneqanngimmat.

Ukiuni kingulliunerusuni timmisartut mittarfiit isuisigut nakkartartut amerlasimapput.

Ajutoornernik annertuunik kinguneqartumik

Matumanili Norge-p immikkut taaneqarneranut, soorunami silap pissusaata amerlasuutigut Kalaallit Nunaanni timmisartuussinermi pissutsit assigalugit unammilligassartaqarnera pissutaavoq.

Kalaallilli Nunaanni unammilligassat annertunerussasut ilimanarpoq, taamaattumillu immaqa aallaqqaataaniilli extended runways-inik sanaartortarnissaq isumassarsialaassaaq. Ajutoorsinnaanermik misissueqqissaanermi aamma isumannaallisaanermut killeqarfiit sinaasa immerneqarnissaat aallunneqartorujussuuvoq. Assersuutigalugu Kangerlussuarmi imaluunniit maanna Nuummi mittarfiusumi immerneqarsimannngillat. Nunat tamat akornanni pitsaassusissamik naammassinniffiunatik.

Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfiit marluk, tassalu Nuummi mittarfik 1799 m-inik takissusilik aamma Ilulissani mittarfik 1799 m-inik takissusilik, atorlugit aaqqiinissamut tunngatillugu ukiut arfinilippiaat matuma siornatigut aaqqiissutissamik assingusumik siunnersuuteqarpunga, taannalu 2004-mi Angallanneq pillugu Nassuiaammi oqaaseqarfigineqarpoq, tassanilu assigiinngissutaavoq Nuummi mittarfik 3000 m siunnersuutigineqarmat. Angisunnguami.

Ilulissani mittarfiup 1799 m-ip piffissami ungasinnerulaartumi sananeqarnissaa eqqarsaatigisimagaluarpara. Aammalu Nuummi mittarfiup 3000 m-ip (2810 m-ip) Angisunnguami erngerluni sananeqarnissaa eqqarsaatigisimallugu. Kisiannili mittarfimmik naannermik Angisunnguami sananissaq soorunami aallarniutigineqarsinnaavoq, soorlu mittarfimmik 1799 m-imik.

Pissusiviusut tunngavigalugit taamani Ilulissani mittarfik 1200 m naammagisimaarneqarsimaavoq.

Lars Lund-itsialak LUND 2005-imi tunngavissanik assigiinngitsunik naatsorsuisimavoq. Ilanngunneqartoq takuuk.

Taakkununga Ilulissani mittarfik 1799 m aamma Nuummi mittarfik 1799 m (tallisaq) ilaapput.

Tunngavissaq 4. Tunngavissiaq 4a-mi mittarfik 1200 m aamma Keflavik-imi akunniffissaq pineqarput.

Qupp. 18-imi skema 2.1 misissoraanni tassani inuiaqatigiinnut atatillugu iluanaarutaasinnaasunut killiliussat taaneqarput.

Killiliussaq 100 pissutsinut maanna atuuttunut tunngasuuvoq.

Ilulissani Nuummilu (tallisaq) mittarfinnut 1799 m-inut killiliussaq 113 inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut eqquinerlunnerpaassaaq.

Taamaattumik inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu aaqqiissutissaq taanna malersorneqartariaqanngilaq.

Tassalu Cowi-p angallannermut ilusiliaani aamma Lars Lund-ip naatsorsugaani naatsorsuinnermut najoqqutassat assigiit atorneqassappata.

Tunngavissaq 3-mi, Kalaallit Nunaata kujataanut tunngasumut killiliussaq 89-iuvoq, taamaat-tumillu aqqiissutissatut pitsaanerpaajulluni. Tassani Nuup kujataani mittarfik 3000 m pineqar-poq.

3a-mi pitsannguisoqarsinnaavoq, tassani NSSQ-mut Imapik qulaallugu timmisartuussisarneq unitsinneqassappat killiliussaq 88-inngortussaammat.

Kisiannili LUND 2005-imi soqutiginaatilippassuarnik allassimasoqarpoq.

Lars Lund-ip LUND 2005-imi tunngavissatut suliarisimasai immaqa allannguuteqalaarsima-sinnaapput. Kangerlussuarmi aningaasartuutit immaqa misissorneqartariaqarput.

Taakkununga mittarfiup kangerluup tungaanut sammisortaata aasaanerani atorneqarneranut killilerneqartarnissaa ilaavoq. Mittarfiup ataani nunap nikerartup panertarnissaa tassunga pissu-taatinneqarunarpoq.

Aamma kisitsisit allat allannguuteqalaarsimagunarput. Ilaatigut Nuummi mittarfiup tallineqar-nissaa akisunerulersimasoq isumaqarpunga.

Ataatsimut isigalugu Lars Lund-ip naatsorsugai atuutiinnartariaqartut isumaqarpunga.

Taamaattumik Lars Lund-ip tunngavissiaasa ilaasa, ilaatigut Nuummi mittarfiup 3000 m-ip (2810 m-ip) tunngasup naatsorsoqqissaarnissaat kaammattuutigerusuppara.

Tassungalu LUND 2009 ilaatinneqassaaq, tassani atuisut akiliisinneqartarnissaannut malitas-siaq naatsorsuiffigimmagu. Nuup, Kangerlussuup Københavnillu akornanni bilitsinut akit maanna atuuttut atorlugit, Angisunnguami 3000 m-inik mittarfiliornissaq, tassungalu ilanngul-lugu Qinngorpumiit aqquserniornissaq immallu naqqatigut sulluliornissaq 3 milliarder koruunit missaannik aningaasalersorneqarsinnaapput. Arlallit imminnut attuumassuteqaratik naatsorsu-gaat malillugu mittarfissaq attaveqaatillu 2 milliarder koruunit missaanik akeqartussaapput, taamaattumillu sipaagassat maanna angallasseriaatsimut naleqqiullugu 1 milliard koruunit mis-saanniittussapput.

Taakku assersuutigalugu timmisartumut bilitsit akikinnerulernissaannut atorneqarsinnaapput.

Lund 2009 atugassanik allattukkanni ilassutaasuni pos. 45-uvoq.

Lund -2009 Kalaallit Nunaannut isaariaq nutaaq. Aningaasalersuineq.

ISBN 978-87-629-0362-3 Handelshøjskolens Forlag.

Aamma Lund 2005 pos. 42. Ilanngunneqartoq.

Kiisalu Angisunnguami Imapik qulaallugu timmisartunut mittarfiliornissap mittarfiup tungaa-nut attaveqaatit tamakkiisumik akilerneqarnerisigut artukkerneqarnissaa naapertuutinnigilaq, tassami attaveqaatit aamma illoqarfiup alliartortup ineriartortinneqarneranut nalinginnaasumut iluaqutaasussaapput. Aamma umiarsualiviliassamut aqquataasinnaapput.

Taakku saniatigut Angisunnguami umiarsualivimmik angisuumik sananissaq naleqqutissaaq. 2009-mi upernaakkut Inatsisartunut qinersinermi Angisunnguami akileraarusiiffiunngitsumik umiarsualiviliornissarpiaq partiit arlallit qineqqusaarutaannut ilaatinneqarpoq.

Tamanna tunngavigalugu oqartariaqarpunga, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap Sul-lualuup immaqa ukiut tallimat qaangiuppata angallavigineqarsinnaalernissaa eqqarsaatigisi-manngimmagu. Danskimmi umiarsuaatileqatigiiffiisa ilaata umiarsuit sikusiornissamut mattus-sakkat nutaat, Sullualukkut Kina-mut, Japan-imut aamma Korea-mut angalasinnaasut sanaar-tulereerpai.

Taamatuttaaq Canadap naalagaaffiata tamatuma atuutilernissaa piareersaleruttorpaa.

Aamma Kalaallit Nunaat taamatut pisariaqaralarpoq, pingaartumik Kalaallit Nunaata Kitaa sinerlugu angallannissap ilusissaa eqqarsaatigalugu, tassami Canadap sineriaata sikusarnerata ingerlaannarnissaa naatsorsuutigineqartariaqarmat.

Taamatuttaaq Kalaallit Nunaata kitaata sineriaani, tassalu Nuup eqqaani Angisunnguami umiarsualiviliornissaq ajonanngingaatsiartussatut naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

Kiisalu oqaatigissavara, maanna mittarfiusoq illoqarfimmut qanittumut sanaartorfissanik angisuunik pilerinartunillu tiguisuummat, inissisimaffialu mittarfittut atornagu inissialiorfissatut naleqqunnerummat.

Nuuk illoqarfittut atasinnaasutut ilusilerneqassappat!

Atasinnaassuseq Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap sulinerminik ingerlatitseqqinnerani tunngavissatut pingaarnerusussatut eqqarsaatigineqartariaqarmat.

Inuit amerlanerit ukiumut ataasiarlutik marloriarlutilluunniit timmisartumut ilaasarnissaat ilimanarpoq, taakkulu bussinut mittarfiliartunut ikillutik Angisunnguup tungaanut mittarfimmut minutsit 20-t missaanni ilaasarnissartik sapissagunanngilaat.

Inuit ilaat immaqa ukiut allortarlugit timmisartumut ilaasarsinnaapput.

Inuilli tamarmik ullut tamaasa inissiaq najugartik aallaavigalugu illoqarfimmi pisassaqtartup. Suliartortartup, atuariartortartup, niuerniartartup, naluttarfiliartartup, kammalaatiminnut pulaartartup il.il.

Taamaattumik maanna mittarfiusumi inissiat inissisimaffissaat pitsaalluinnassaaq.

Ilaat Ukkusissat saavanniissapput, taamaalillutillu illoqarfiup kangerluullu tungaanut isikkivigilluinnartumiissallutik.

Aamma ikuaallaaviup eqqaaniissapput, tassanngaanniillu kissartuq sinneruttoq atorlugu kiassanissaq ajonanngitsuussaaq.

Tassani inissialiortiternikkut kujammut attaveqaatit ilaannut aningaasalersueqataasinnaanissaq eqqarsaatigaara.

Tassalu Ørestaden-imi toqqavissanik tuniniaanermi København-imi Metro-p ilaata aningaasalersuinnermut peqataaneq assigalugu.

Soorlu mittarfimmi atorunnaartumi inissiamut ataatsimut 250.000 koruuninik akileeqaatasiternikkut. Inissiat 2000-it sananeqarpata, tamanna milliard koruunit affaannik isertitsisoqartussavoq.

Taakkulu immap naqqatigut angisuumik sulluliornerup akissaatut naatsorsuutigineqartunit amerlanerupput. Tassalu sillimmasertoqarsinnaassaaq.

”Staffeldt-ip nalunaarusiaa” 1991-imeersoq maluginiaqqussallugu pinngitsoorusunngilanga.

Tassani PB-mit ilisimatitsissut, 10. August 2009-mi ullulerneqartoq innersuussutigineqassaaq. Ilanngunneqarpoq.

Ilisimatitsissummi ilaliussaq amigaatigineqartutut nalunaarutigineqartoq kingusinnerusukkut saqqummerpoq.

Tamatuma kingorna tunngavigineqartut allannguuteqalaarsimapput. Ilaatigut Nuummi inuit amerlisimapput. Taamaattumik pissutsit taakku tunngavigalugit Angisunnguami Imarpik quallaallugu timmisartunut mittarfiliornissap iluaqutaanissaata annertusinissaa ilimagineqarsinnaavoq.

Ikummatissanut aningaasartuutit amerleriangaatsiartut, timmisartut nutaat, angallattut amerlineri, CO2-p eqqumaffigineqarnera, nassiussat amerleriartut.

Kangerlussuarmi iluarsaassinissamut pisariaqartitat amerlinerat. Aamma suliassat USA-mit tiguneqartut.

Tassanilu ilaannaat taaneqarput.

Staffeldt-ip nalunaarusiaani pingaarnertullugu saqqummiunneqartoq tassaavoq, Kangerlussuup atorunnaarsinneqarnerata inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut annertuumik iluaqutaanissaa.

Tassalu nunap immikkortuini mittarfiliortiternerit angallannermik allannguinerup immikkoortuatut siullertut ingerlanneqarpoq. Angallannermik allannguinerumi immikkoortup tullia tas-

saassaaq, Imapik qulaallugu timmisartunut mittarfiup Nuummur nuunneqarnissaa, aammalu Kangerlussuup Imapik qulaallugu timmisartunut mittarfittut atorunnaarneqarnissaa. Tassalu angallannermik allannguinnermi tamarmiisumi sipaagassat sisamararterutaat pingasut Imapik qulaallugu mittarfiup Nuummur nuunneqarneratigut pissarsiarineqassapput. Staffeldt-ip nalunaarusiaani Nuummi Imapik qulaallugu mittarfissami pineqartumi mittarfiup pioreersup tallineqarnissaa pineqarpoq.

Tamatuma kingorna Angisunnguaq, mittarfimmik annertuumik sananissamut inissaqartoq, aammalu maanna mittarfimmi ajornartorsiutaasup assinganik, silaannaap aalaruluttarneranik ajornartorsiuteqarfiunngitsoq periarfissat takkussimavoq. Silaannaap aalaruluttarnerata ajornartorsiutaanera Qinnorpumi sanaartorneq pissutigalugu annertusisussatut ilimagineqarpoq, aammalu sanaartukkat amerliartornerat ilutigalugu annertusiartortussaavoq. Minnerunngitsumik sanaartukkat napasuliatut portusuutut sanaartorneqassappata. Tassani nunap ilusaanik allannguinnermi silaannaap aalaruluttarneranik Norge-mi misilittakkat innersuussutigineqarput. Minnerunngitsumik timmisartut sukkasuuliat silaannaap aalaruluttarneranik ajornartorsiuteqartartussaapput.

Ataatsimut isigalugu Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap timmisartumik assartuinnerup pitsaasumik ingerlanneqarnissaata isumaa kingulliussimagaa isumaqarnarpoq. Nuummi mittarfimmik 3000 m-imik sanasoqassappat, Kalaallit Nunaanni innuttaasut sisamararterutaat timmisartukkat nassiuksanik toqqaannartumik tigussisallapput. Allanut arsaarinnif-fiunngitsumik. Sisamararterutit taakku aamma amerliartortussaapput, siornatigut oqaatigineqartutut Kalaallit Nunaanni innuttaasut sisamararterutaat pingasut kinguaariit marlussuit qaangiunnerini Nuummi najugaqalersimanissaat ilimagineqarsinnaammat. Aamma suliffissuarnik uuliamik aatsitassanillu piiannermik suliaqartunik pilersitsisoqassappat, mittarfissuaq, umiarsualivimmut saniliusoq iluaqutigilluarneqalertussaavoq. Kingoraartissat ajornanngitsumik timmisartuunneqarsinnaapput, tassanngaanniillu umiarsuarmut usiliullugit ingerlateqqinneqartarsinnaallutik. Tassalu Imapik qulaallugu timmisartunut mittarfimmut, nunap iluani ilorpassisumiittumut naleqqiullugu.

Aamma ajutoortoqassappat tamatumunnga isumaginnissinnaanermut periarfissat Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap eqqarsaatersuutaanut ilaatinneqartariaqarput. Taakkununnga napparsimmavissuarmi atorussat ilaatinneqassapput.

1976-imi aggustimi Kangerlussuarmi timmisartup annertuumik ajutoornera uani eqqaamaneqassaaq.

Tamatumunngalu mittarfiup pingajorarterutaani, kangerluup tungaanut sammisumi mittarfiup napinera takujuminaatsoq pissutaasimagunarpoq.

Kiisalu timmisartut atorlugit angallassinert Nuummi Imapik qulaallugu mittarfimmi isaarisamut pingaarnermut katersuunneqarpata, isumannaallisaanermi akitsuuserisullu suliaqartarneranni iluaqutissat tikkuarusuppakka.

Naggasiutigalugu taarusuppara, timmisartut atorlugit angallassineq Nuummi katersuunneqarpata, nunap timaani, imminermi tikiffissatut isigineqarsinnaanngitsumi mittarfeqarnermut sannilliullugu, tamanna Kalaallit Nunaannut takornariaqarneq siuarsarneqarsinnaasutut isumaqarfigigakku.

Amerlasuut Kalaallit Nunaat takornariarfissatut ornigisanngilaat, maannami attaveqaatit atuutut atorlugit takornariatoqassappat, assersuutigalugu Ilulissat imaluunniit Nuuk toqqarneqartariaqarmata.

Taamaalilluni angalanissamut akit tunngavigalugit akiliutaasut annikitsuinnarmut atorneqartarput.

Nuuk isaarissatut atorneqarpat, ilaatigut nunap illoqarfiisa pingaarnersaannut tikeraarnissaq periarfissaavoq, taamaalillunilu ullumikkutut Kangerlussuarmiit assersuutigalugu lulissanut imaluunniit Nuummut ingerlaqqittarneq, Nuummiit Sisimiunut imaluunniit Ilulissanut ingerlaqqissinnaanermiit taarserneqassaaq.

Timmisartut ullumikkornit sukkanerusut atorlugit.

Taamaalilluni Nuummi isaarialiinikkut ”marluk ataatsikkut” pissarsiarineqartalissapput.

Aamma nunami innuttaasut nunarsuup sinneranut angalaniarlutik Nuummut akunnittalissapput.

Kalaallit Nunaat pitsaanerusumik atorneqalissaaq.

Pissutsit taamaattut Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaliutersuutaanut ilaasariaqarput.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Peter Barfoed

Tegnestuen Nuuk A/S

Box 420

DK-3900 Nuuk

Greenland

Tlf. +299 32 28 44

Fax. +299 32 27 53

Mail: peter@tegnestuen.gl

Website: www.tenu.gl